

Tom Vapaavuori

LIIKESALAISUUDET JA SALASSAPITOSOPIMUKSET

Alma Talent
Helsinki 2019

Tilaa Liikesalaisuudet ja salassapitosopimukset -kirja
Alma Talent Shopista: shop.almatalent.fi

3., uudistettu painos

Copyright © 2019 Alma Talent Oy ja tekijä

Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-3348-1

ISBN 978-952-14-3349-8 (verkkokirja)

Kannen sarja-asu: Heikki Sallinen

Taitto: Marja-Leena Saari

Paino: BALTO print 2019 Liettua

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

ESIPUHE KOLMANTEEN PAINOKSEEN

Liikesalaisuusdirektiivi ja liikesalaisuuslaki. Siinä kaksi sanaa, jotka pistivät teoksen edellisen painoksen aika lailla uusiksi. Sen siviilipuolen sivuilla voi siirtymäajan tekojen käsittelyn jälkeen lämmittää takkaa tai lätkiä karpäsiä, koska liikesalaisuuden siviilioikeudellinen suoja uudistui täysin. Ensin kommentoin direktiiviluonnosta ja sitten direktiivin valmistuttua istuin parissakymmenessä liikesalaisuuslakityöryhmän kokouksessa, joissa saatiin aikaiseksi saman verran pykälää. Lain tultua voimaan elokuussa 2018 tuli kiire naputella kirja valmiiksi muiden töiden ohessa.

Vuodet ja vuosikymmenet seuraavat toisiaan tietyssä rytmissä. Siviilioikeudellinen liikesalaisuuden suoja ennen liikesalaisuuslakia oli 1978 säädetyssä laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa. Rikoslain yrityssalaisuusrikosten hallituksen esitys annettiin 1988 ja viranomaisten liikesalaisuuksien salassapitovelvollisuutta koskevan julkisuuslain hallituksen esitys taas 1998. Vuonna 2008 oli kirjani ensimmäisen painoksen kolmivuotissynttärät ja 2018 tuli voimaan uusi liikesalaisuuslaki. Itse taas pidin ensimmäisen aihetta käsittelevän luennon kaksikymmentä vuotta sitten. Esitykseen valmistautuessani en vielä tiennyt, mitä NDA-sopimus tarkoittaa. Nyt tiedän siitä jonkin verran. Tuolloin olin nuori, nyt enää nuorekas.

Saa nähdä, miten tämä teos kestää aikaa. Ensimmäinen painos toimi kymmenen vuotta ja toinen painos kolme vuotta. Toivon mukaan suunta kääntyy. Seuraavan painoksen kirjoittaa varmaan tekoälyn algoritmi, joka on liikesalaisuus.

Koko talvi on kolattu lunta. Nyt lumet sulavat, kevät koittaa ja aurinko paistaa. Kiitoksia kaikille tasapuolisesti teoksen valmistumisessa avustaneille.

Helsingissä 1.4.2019

Tom Vapaavuori

ESIPUHE TOISEEN PAINOKSEEN

Asianajajilla tulee olla määräpäiviä, jotka rytmittävät tekemisen ja johdatavat tavoitteelliseen työntekoon. Olin päättänyt saada teoksen toisen, uudistetun painoksen käsikirjoituksen valmiiksi jouluuun 2015 mennessä, joten aatonaattona kirjoittelen viimeistä sivua eli teoksen aloittavaa esipuhetta. Perhe on jouluvalmisteluissa. Kuusi haettu ja koristeltu, takka räiskyy ja pipareita leivotaan.

Kymmenen vuotta ehti kulua teoksen ensimmäisestä painoksesta. Yrityssalaisuutta suojaavat perussäännökset ovat säilyneet muuttumattomina, joten kiirettä uudelle painokselle ei ollut. Yritysten uudet yrityssalaisuuksien uhkakuvat, mielenkiintoinen oikeuskäytäntö ja -kirjallisuus sekä uusi liikesalaisuusdirektiivi johtivat kuitenkin siihen, että teos oli päivitettävä nykyaikaan. Tämä ajankohta on myös yrityssalaisuuksien suojan kannalta historiallinen, sillä liikesalaisuusdirektiivin lopullinen sanamuoto on juuri hyväksytty EU:ssa ja direktiivi menee lopulliseen äänestykseen.

Teoksen laatimisessa ovat taas avustaneet useat henkilöt, joille esitän kaikille lämpimät kiitokset.

Espoossa 23.12.2015

Tom Vapaavuori

ESIPUHE ENSIMMÄISEEN PAINOKSEEN

Kun naapurin kahdeksanvuotias tyttö sai sattumalta tietää kirjoitustyöstäni, sanoi hän keväisillä syntymäpäivillä suuren viisauden: ”Mitä järkeä on kirjoittaa yrityssalaisuuksista, sillä eiväthän ne tämän jälkeen ole enää salaisuuksia.” Siinäpä se on ytimekkäästi sanottuna. Itse tiedot ovat salaisia, ne saavat suojaa ja antavat kilpailuetua haltijalleen juuri niin kauan kuin niitä ei ole paljastettu. Tässä teoksessa ei kuitenkaan paljasteta yrityssalaisuuksia, vaan esitetään ne laki- ja sopimusperusteiset keinot, joilla yrityssalaisuuksia voidaan Suomessa suojata. Sen sijaan suojattavat yrityssalaisuudet ovat mitä erilaisimpia ja niitä on käytännössä kaikilla yrityksillä. Yrityssalaisuuksien hajanaisen sääntelyn vuoksi on asiaa käsitelty teoksessa immateriaali-, rikos-, työ-, kilpailu-, prosessi- ja sopimusoikeuden kannalta. Tämä on tehnyt sekä haasteelliseksi että mielekkääksi teoksen kirjoittamisen.

Teoksen laatimisessa ovat avustaneet lukuisat eri henkilöt, joille esitän kaikille lämpimät kiitokseni arvokkaasta avusta.

Erityisesti haluan kiittää seuraavia henkilöitä, jotka ovat antaneet merkittävän panoksensa teoksen laatimisessa: Tutkimusavustajana on toiminut oikeust. kand. Ilona Alatalo, joka on uutterasti koonnut lähdeaineistoa ja avustanut teoksen teknisessä toteuttamisessa. Teoksen käsikirjoituksen ovat lukeneet läpi ja antaneet siihen arvokkaita kommentteja

asianajaja Klaus Nyblin ja professori Mika Hemmo. Tämän lisäksi toimitusjohtaja Aulis Gustafsson on kommentoinut patenttioikeudellista osuutta, johtava kihlakunnansyyttäjä Mikko Jaatinen rikosoikeudellista osuutta ja varatuomari Markus Äimälä työoikeudellista osuutta. Teoksessa mahdollisesti olevat virheet ovat kuitenkin yksin allekirjoittaneen vastuulla.

Helsingissä 20.8.2005

Tom Vapaavuori

SISÄLLYS

Esipuhe kolmanteen painokseen	5
Esipuhe toiseen painokseen	7
Esipuhe ensimmäiseen painokseen	8
Sisälllys	11
Luettelo lyhenteistä ja tärkeimmistä laeista	19
Johdanto	23
Liikesalaisuuksien merkitys kasvaa jatkuvasti	23
Liikesalaisuusdirektiivi	25
Liikesalaisuuden suoja Suomessa	27
Salassapitosopimukset ja liikesalaisuuksien suojaaminen	29
Teoksen rakenne, rajaus ja teknisiä kysymyksiä	30

OSA I LIIKESALAISUUDET

1 Liikesalaisuus ja immateriaalioikeudet	37
1.1 Liikesalaisuus immateriaalisena oikeutena	37
1.2 Liikesalaisuus – patentti	39
1.2.1 Yleistä	39
1.2.2 Patentin ja liikesalaisuuden välistä vertailua	41
1.2.3 Patentin uutuusvaatimus ja tuotekehityksen salassapito	44
1.2.4 Keksinnön säilyttäminen liikesalaisuutena patenttiprosessissa	47
1.2.5 Muuta	48
1.3 Liikesalaisuus – tekijänoikeus	50
1.3.1 Tekijänoikeuden ja liikesalaisuuden välistä vertailua	50
1.3.2 Tietokoneohjelmistojen suoja	51
1.4 Muut immateriaalioikeudet	53

2 Liikesalaisuuden käsite	55
2.1 Johdanto	55
2.2 Coca-Colasta Facebookiin – esimerkkejä tunnetuista liikesalaisuuksista	57
2.3 Liikesalaisuuden jaotteluja	60
2.4 Liikesalaisuuden määritelmä	62
2.4.1 Liikesalaisuus vallitsevaksi käsitteeksi	62
2.4.2 Tiivistelmä liikesalaisuudesta	67
2.4.3 Yleisiä huomioita liikesalaisuudesta	69
2.4.4 Tiedon salaisuus	73
2.4.5 Tiedon taloudellinen arvo eli salassapitointressi ..	78
2.4.6 Tosiasiallinen salassapito	85
2.5 Know-how liikesalaisuutena	94
2.6 Ammattitaito ja kokemus	97
2.6.1 Yleistä	97
2.6.2 Taustaa	100
2.6.3 Rajanvetoperusteita	103
2.7 Reverse engineering eli käännteismallinnus	108
2.8 Liikesalaisuuden muoto ja merkintä	116
2.9 Negatiivinen tieto liikesalaisuutena	120
2.10 Kenelle liikesalaisuus kuuluu	124
2.11 Usean yhtiön hallussa oleva liikesalaisuus	127
2.12 Yhteistyökumppanin liikesalaisuus	130
2.13 Mitä on yksi liikesalaisuus ja tietokokonaisuus liikesalaisuutena	135
2.14 Liikesalaisuus julkisuuslaissa	138
2.14.1 Yksityisen liikesalaisuus	138
2.14.2 Julkisyhteisön liikesalaisuus	145
2.15 Tekninen ohje	146
3 Yleiskatsaus liikesalaisuuden lakisäätteiseen suojaan	151
3.1 Johdanto lakisäätteiseen suojaan	151
3.2 Siviilioikeudellinen suoja ja liikesalaisuuslaki	156
3.2.1 Johdanto ja liikesalaisuuslain säätäminen	156
3.2.2 Soveltamisala, määritelmät ja liikesalaisuuden ja teknisen ohjeen salassapitovelvollisuutta koskevat säännökset (1–7 §)	156

3.2.3	Oikeussuojakeinot ja siviilioikeudelliset seuraamukset (8–12 §)	170
3.2.4	Prosessimääräykset ja rikosoikeudelliset seuraamukset (13–20 §)	177
3.3	Rikosoikeudellinen suoja ja rikoslaki	181
4	Liikesalaisuuden siviilioikeudellinen suoja ja liikesalaisuuslaki	187
4.1	Johdanto ja liikesalaisuusdirektiivi	187
4.2	Soveltamisala ja määritelmät	191
4.2.1	Soveltamisala 1 §	191
4.2.2	Määritelmät 2 §	200
4.3	Liikesalaisuuden ja teknisen ohjeen salassapitoa koskevat säännökset	209
4.3.1	Liikesalaisuuden oikeudeton hankkiminen 3 §	209
4.3.2	Liikesalaisuuden oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen 4 §	224
4.3.3	Väärinkäytöksen paljastaminen ja sananvapauden käyttäminen 5 §	254
4.3.4	Liikesalaisuuden ilmaiseminen työntekijän edustajalle 6 §	264
4.3.5	Teknisen ohjeen oikeudeton käyttäminen ja ilmaiseminen 7 §	267
4.4	Oikeussuojakeinot ja seuraamukset liikesalaisuusloukkauksissa	276
4.4.1	Kielto ja korjaavat toimenpiteet 8 §	276
4.4.2	Väliaikainen kielto 9 §	292
4.4.3	Käyttökorvaus 10 §	300
4.4.4	Hyvitys ja vahingonkorvaus 11 §	310
4.4.5	Tuomion julkistaminen 12 §	330
4.5	Prosessimääräykset ja liikesalaisuuslain rikosoikeudellinen sääntely	335
4.5.1	Kanneaika eräissä tapauksissa 13 §	335
4.5.2	Asianosaisjulkisuuden rajoittaminen oikeushenkilössä 14 §	339
4.5.3	Teknisen ohjeen väärinkäyttö, syyteoikeus ja viittaus rikoslakiin 15–17 §	351

4.5.4	Toimivaltainen tuomioistuin 18 §	357
4.5.5	Asiantuntijat 19 §	368
4.5.6	Voimaantulo ja siirtymäsäännös 20 §	370
5	 Liikesalaisuuden rikosoikeudellinen suoja ja rikoslaki	373
5.1	Yritysvakoilu	373
5.2	Yrityssalaisuuden rikkominen	388
5.3	Yrityssalaisuuden väärinkäyttö	409
5.4	Salassapitorikos ja salassapitorikkomus	416
5.5	Muut liikesalaisuutta sivuavat rikokset	422
5.6	Asianomistajarikos, syyteoikeuden vanhentuminen ja tuomitsemisen estävä vanhentuminen	429
6	 Työntekijän salassapitovelvollisuus ja työsopimuslaki	433
6.1	Työntekijän salassapitovelvollisuus liikesalaisuuksista eri lakien perusteella	433
6.2	Oikeussuojakeinot ja uuden työnantajan vastuu	442
6.3	Palvelussuhteen päättymisen jälkeinen aika	444
6.4	Muiden lakien työntekijöitä koskevat määräykset	448

OSA II

SALASSAPITOSOPIMUKSET

1	 Salassapitosopimusten yleiset kysymykset	453
1.1	Yleistä	453
1.2	Salassapitosopimuksen hyödyt	458
1.3	Oikeudelliset peruskysymykset	462
1.4	Salassapitosopimusten tulkintaperiaatteista	466
1.5	Yksipuolinen vai molemminpuolinen	468
1.6	Salassapitosopimus vai -sitoumus	470
1.7	Kerta- vai kestopopimus	471
1.8	Salassapitoehto muussa sopimuksessa	473
1.9	Kilpailuoikeudelliset kysymykset ja suhde kilpailukielloon	478

1.10	Salassapitovelvoitteen vanhentuminen	482
1.10.1	Yleistä	482
1.10.2	Vanhentumisaika	484
1.10.3	Vanhentumisen katkaiseminen	487
1.10.4	Korvausvelan vanhentuminen	489
1.11	Salassapitosopimuksen rikkominen	490
2	Salassapitosopimus liikesuhteessa	497
3	Salassapitosopimus liikesuhteessa – tyypillisiä ehtoja	501
3.1	Yleistä	501
3.2	Salassapitosopimuksen rakenne	503
3.3	Salassapitosopimuksen osapuolet	504
3.4	Sopimuksen tarkoitus, tiedon luovutustarkoitus ja osapuolten roolit	507
3.5	Luottamuksellisen tiedon määritelmä	511
3.6	Salassapitovelvollisuus ja käyttämisrajoitus	528
3.7	Salassa pidettävän tiedon käsittelysäännöt	537
3.8	Salassapitovelvoitteen rajoitukset	543
3.9	Immateriaalioikeudet ja vastuu luottamuksellisesta tiedosta	549
3.10	Luottamuksellisen tiedon käytön lopettaminen ja palauttaminen	552
3.11	Viranomaismääräykset	556
3.12	Voimassaolo ja salassapitoaika	558
3.13	Sovellettava laki ja erimielisyyksien ratkaiseminen	562
3.14	Sopimussakko	568
3.14.1	Yleistä	568
3.14.2	Sopimussakkoehdosta salassapitosopimuksissa	570
3.14.3	Sopimussakkomuotoiluja	571
3.14.4	Sopimussakon tulkintakysymyksiä	574
3.15	Jäännöstieto	577
3.16	Parannusehdotukset	583
3.17	Muita ehtoja	585

4 Salassapitosopimus työsuhteessa	587
4.1 Yleistä	587
4.2 Kilpailukieltosopimus ja suhde salassapitosopimukseen	593
4.3 Salassapitosopimus työsuhteen jälkeiselle ajalle	599
5 Salassapitosopimus työsuhteessa – tyypillisiä ehtoja	605
5.1 Yleistä	605
5.2 Sopimusehdot	606
6 Erinäisiä salassapitotilanteita	619
6.1 Know-how-lisenssisopimus	619
6.2 Vierailijan salassapitositoumus	620
6.3 Ei salassapittoa -sopimus	622

OSA III KÄYTÄNNÖN ERITYISKYSYMYKSIÄ

1 Yleistä	627
2 Käytännön ongelmatilanteita työsuhteissa	629
2.1 Huomioitavaa työsuhteen alkaessa	629
2.2 Huomioitavaa työsuhteen päättyessä	632
3 Liikesalaisuus ja yrityskaupat	635
3.1 Yleistä	635
3.2 Osapuolten väliset liikesalaisuudet	635
3.3 Kolmannen osapuolen liikesalaisuus	638
4 Toimintavaihtoehdot loukkaustapauksessa ja oikeuskäsittely	643
4.1 Yleistä	643
4.2 Siviili- vai rikosprosessi	646
4.3 Siviiliasiassa yleinen tuomioistuin, markkinaoikeus vai välimiesoikeus	649
4.4 Asianomistajan toiminta rikosprosessissa	651
4.5 Liikesalaisuuksien suojaaminen oikeusprosessissa	654

5 Liikesalaisuuksien suojaamisohjelma	659
5.1 Johdanto	659
5.2 Liikesalaisuuksien suojaamisohjelman pääkohdat	661
Mallisopimukset	
Liikeyritysten välinen salassapitosopimus	667
Työnantajan ja työntekijän välinen salassapitosopimus	672
Keskeiset säännökset	
Liikesalaisuuslaki 10.8.2018/595	675
Rikoslaki 19.12.1889/39	680
Työsopimuslaki 26.1.2001/55	682
Lähteet	
Painetut lähteet	685
Elektroniset lähteet	696
Asiahakemisto	699